

LÆR FORSTÅ GRO

Et udviklingsprojekt
om grøn omstilling

3 OVERORDNEDE BUDSKABER

- Samarbejd på tværs
- Udvid din målgruppe
- Skab grønne handlefællesskaber

10 HACKS - VI HAR LÆRT

- Tag udgangspunkt i egen praksis.
- Ræk ud til nye samarbejdspartnere.
- Find fælles værdigrundlag.
- Skab aktiviteter med andre.
- Læg vægt på gode relationer.
- Skab en god ramme for projektet.
- Vær tålmodig - nye arbejdsmetoder tager tid.
- Del jeres resultater løbende.
- Evaluer undervejs.
- Søg fonde til at komme i gang med arbejdet.

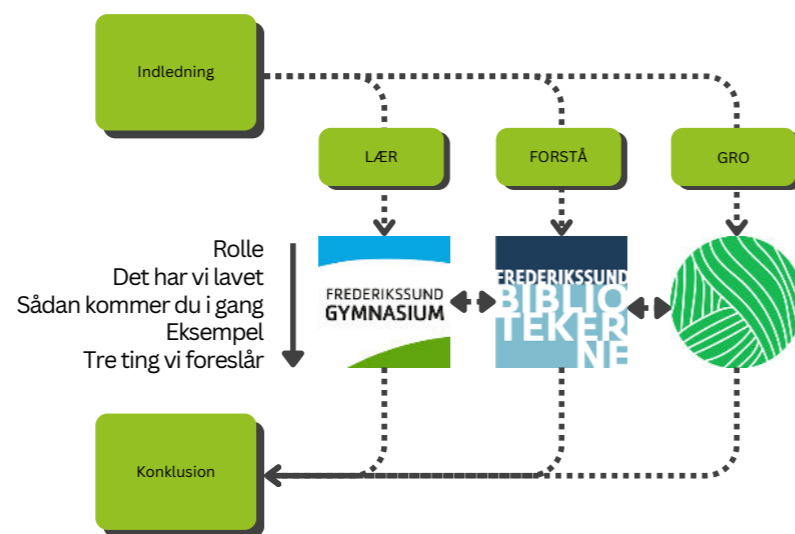
INDLEDNING

Lær-Forstå-Gro er et tværinstitutionelt samarbejde mellem Frederikssund Gymnasium, Frederikssund Bibliotek og Grønne Nabofællesskaber. Projektet handler om at etablere bæredygtige fællesskaber, og er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen.

I al sin enkelhed handler Lær-Forstå-Gro om at fundere eksterne samarbejder omkring grøn omstilling. Vores vision er at skabe opbyggelige, handlingsorienterede fællesskaber omkring bæredygtige tiltag – Sammen står vi stærkere!

Vi ønsker at formidle vores erfaringer til andre interesserede med denne rapport i håbet om at kunne inspirere andre kultur- og uddannelsesinstitutioner og foreninger til eksterne samarbejder omkring grøn omstilling.

Projektet og rapporten består af tre spor - nemlig uddannelsesinstitutionernes (LÆR), bibliotekernes (FORSTÅ) og civilsamfundets (GRO). I kan følge et eller flere af sporene igennem rapporten. Det giver jer tre forskellige vinkler, som – alt efter interesse - åbner op for jeres fremtidige arbejde med lignende samarbejds- og/eller grønne projekter. Rapporten kan selvfølgelig også læses som helhed.

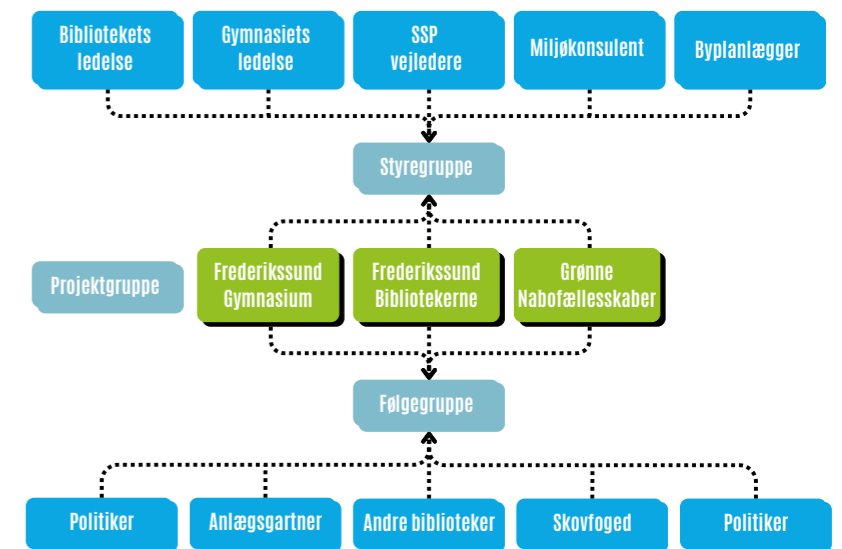

Partnerskaber er i sig selv et af verdensmålene, fordi vi kun kommer i mål med den grønne omstilling ved at samarbejde på tværs af sektorer og organisationer.

I Lær-Forstå-Gro blev samarbejdet først etableret mellem parterne Frederikssund Gymnasium, Frederikssund Bibliotekerne og Grønne Nabofællesskaber. Derefter lavede vi arrangementer med lokale aktører (organisationer, institutioner, skoler og erhvervsliv i Frederikssund Kommune).

Projektet blev organiseret med projektleder, projektgruppe, styregruppe og følgegruppe. Der var to lag af projektgrupper – det ene på tværs af sporene og det andet i selve institutionerne og foreningen. Styregruppen bestod af projektlederne, ledelse fra de tre spor og repræsentanter fra kommunen. Og følgegruppen bestod af interesserede aktører fra andre kommuner.

Vi lagde ud med at finde fælles fodslag og værdifællesskab i samarbejde med styregruppen, så vi hele tiden havde det samme mål for øje, selvom vi udførte forskellige aktiviteter. Evaluering undervejs var guld værd for partnerskabet. Vi fik opbygget sammenhold og en platform, hvor vi kunne diskutere det, vi lærte i projektet.

Organiseringen visualiseret i et diagram.

Sammen sætter vi en retning for den grønne omstilling lokalt nu og i fremtiden.

GRØNNE KOMPETENCER PÅ UNGDOMS- UDDANNELSERNE

I LÆR-sporet har Frederikssund Gymnasium arbejdet med at give eleverne et konstruktivt og handlingsorienteret blik på den grønne omstilling. Det er lykkedes gennem projektgrupper i lærerkollegiet, udvikling af flerfaglige virkelighedsnære forløb, fælles klimahandledage samt samarbejde med eksterne aktører.

I LÆR-sporet har Frederikssund Gymnasium nedsat en tværfaglig projektgruppe, der i fællesskab har udviklet forløb og forskellige tiltag til at integrere arbejdet med grøn omstilling på tværs af skolens aktiviteter. Det har resulteret i forløb om naturopfattelser i Dansk og Religion, artsbestemmelse i Latin og Almen sprogforståelse, kvantitative målinger og statistik i Matematik, Landbrug og Natur i et Samfundsfagligt perspektiv, artsklassificering i Biologi og naturforståelser i Musik.

Sammen med resten af Frederikssund Campus (UNORD, 10. klasse- og udskolingscenteret) afholdt gymnasiet en bæredygtighedsuge med et overflødhedshorn af aktiviteter, bl.a.:

Gymnasieelever underviste folkeskoleelever i Naturgeografi og Biologi.

Udskolings elever lavede klimavenlige burgere til 100 elever.

Ungdomsuddannelseseleverne arbejdede i klima-workshops.

Bæredygtighedsugen kulminerede i udplantning af en 2030-skov i fællesskab, hvor hver elev plantede ét træ på Campus. Dertil påbegyndte en udsmykning af gymnasiets naturfagsgang med lasercuttede blade fra 2030-skovens arter. Kimen til elevproducerede kommunikationsprojekter er lagt, og nye traditioner er startet op.

Fremadrettet er der planer om en helskoleindsats omkring etableringen af et udeundervisningsrum, hvor gymnasiet i fællesskab skal designe og konstruere rammerne omkring et udendørsklasselokale.

Din positive rolle i et partnerskab

I en travl hverdag kan det være vanskeligt at finde tid og rum til eksterne samarbejder. I kraft af projektdesignet og ressourceallokeringen har der fra start været afsat tid og rum til møder på tværs. Gymnasiets struktur er meget siloopdelt, og samarbejde på tværs af fagligheder er ofte reserveret til klasseteams og pædagogiske dage. Gymnasiet har oplevet store fordele ved at organisere en flerfaglig projektgruppe omkring projektet, der i fællesskab har arbejdet med læringssporet.

Projektgruppen og eleverne fik stor gavn og glæde af samværet med elever og undervisere fra andre skoler. Samarbejde 'ud-af-huset' er en uvurderlig ressource - både i form af inspiration, motivation og perspektiv. Det er tidskrævende at arrangere disse tværgående møder, men det er det hele værd - fællesskabet står stærkere, og det, at kunne spejle sig i andre, styrker motivationen og fagligheden omkring den grønne omstilling.

De eksterne samarbejder giver udsyn og gymnasiet har fået tydeligere øje på deres rolle i den grønne omstilling - både deres styrker, men også svagheder.

Fremadrettet er der et styrket fundament for nye samarbejder. Gymnasiet ser klarere de respektive organisationers kompetencer og ved nu, hvor de kan supplere hinanden. Nye projekter venter forude.

SÅDAN KAN I KOMME I GANG:

TÆNK HELHED

Hvis I gerne vil arbejde målrettet med grøn omstilling på jeres uddannelsesinstitution, så tænk helhedsorienteret. Bæredygtighed er et velegnet felt til en inkluderende helskoleindsats, hvor man i fællesskab arbejder på tværs, både fagligt og sektormæssigt.

DAN ALLIANCER

En god indgangsvinkel er at hægte sig på eksisterende initiativer i jeres lokalområde. Det kunne eksempelvis være Bibliotekernes Verdensmålsuge, UGE17, eller Danske Gymnasiers Klimahandledag (fredag i uge 38).

FIND TOVHOLDERE

Der er store fordele ved at nedsætte en projektgruppe af medarbejdere som tovholdere på de bæredygtige aktiviteter. Denne projektgruppe kan udvikle og planlægge aktiviteter, som resten af skolen/campus/institutionen kan anvende og få udbytte af.

3 TING Frederikssund Gymnasium har lært i projektet:

- Det er vigtigt, at eksterne projekter afspejler organisationsstrukturen. Derfor anbefales en intern projektgruppe, der i fællesskab kan løfte projektet ind på skolen.
- Samarbejde på tværs tager tid. Derfor er det vigtigt at tænke en lang tidsramme ind for projektet og at sætte tid og ressourcer af.
- Det er utrolig værdifuldt at arbejde sammen om et fælles fokus - både i form af motivation, inspiration og perspektiv. Derfor anbefales det, at man er nysgerrig og åben over for eksterne samarbejder.

2030-skove

2030-skov, Klimaskov eller Miyawakiskov er betegnelser for det samme. Det betegner en metode med små, tætbeplantede skove, der kan være så små som en tennisbane.

Konceptet stammer fra den japanske botaniker Akire Miyawaki.

Læs mere på 2030skov.dk.

Præsentation af 2030-skoven på Frederikssund Campus med Mikkel T Kræmer Storm, Bent Mariager og Tina Tving Stauning. Foto: Dennis Odgaard.

Klimavenlige burgere til fællesspisning i bæredygtighedsugen. Lavet af elever fra udskolingen.

VIDEN OM GRØN OMSTILLING STARTER PÅ BIBLIOTEKET

I FORSTÅ-sporet har biblioteket både formidlet den grønne omstilling ud fra formater, der er kendte og nye for biblioteker. I projektet har biblioteket fungeret som bindeled mellem organisationer, institutioner og foreninger. Dermed er antallet og typen af grønne arrangementer i kommunen øget både i kvantitet og kvalitet. Samtidigt har ideer og ressourcer kunne flyde frit mellem partnere, hvilket har skabt gode forudsætninger for fremtidige samarbejder.

I FORSTÅ-sporet har biblioteket arbejdet med den grønne omstilling med udgangspunkt i forfatter talks, litterære vandringer og oplæsning. Det kan være en udfordring at formidle den grønne omstilling, hvis man ikke har en historik med det. Derfor inviterede biblioteket foreninger og institutioner med, hvilket gjorde arrangementerne relevante og af bedre kvalitet.

Et eksempel var arrangementerne "Film der redder verden". Her samarbejdede biblioteket med biografer, hvor der blev afholdt grønne filmvisninger. Til hver visning blev filmen introduceret i relation til den grønne omstilling, og efter filmvisningen blev der holdt en talk. Her blev problematikker og temaer fra filmen forbundet med ekspertviden og/eller litteratur, hvilket aktualiserede og konkretiserede filmen for publikum.

Biblioteket oplevede en stigende opmærksomhed på organisationens arbejde med den grønne dagsorden, og at publikum dukkede op til øvrige af bibliotekets arrangementer. Det var på trods af, at de normalt ikke kommer på biblioteket. Med andre ord skabte samarbejdet en forstærkende effekt. I takt med at filmvisningerne havde succes, ønskede flere biografer at indgå i lignende samarbejder.

Rent praktisk var arbejdet relativt let, da booking af film og lokation blev varetaget af biograferne, mens biblioteket primært skulle stå for kontakt, booking og samtaler med forfattere og eksperter.

Din positive rolle i et partnerskab

Hvis biblioteket arbejder med frivillige, foreninger eller andre kommunale aktører, medfører det en opkvalificering af arrangementerne og en aktualisering af biblioteket for nye målgrupper.

Som eksempel udvidede Frederikssund Bibliotekerne deres målgruppe og fokus i samarbejdet med det lokale kunstmuseum, Willumsens Museum. Her anvendte biblioteket deres eksisterende arrangementstype 'Litterære vandringer' og lavede en variation med klimalitteratur og -kunst. Med arrangementet observerede biblioteket en større tilslutning og nye ansigter, som effekt af samarbejdet med museet og brug af deres faciliteter, viden og kompetencer som en del af arrangementet.

Du kan arbejde med den grønne omstilling ved at undersøge, hvilke potentielle samarbejdspartnere, der findes i din kommune. Kontakt dem med et forslag til, hvordan et eksisterende arrangement, f.eks. guidet fælleslæsning, kan tilpasses deres målgruppe eller fokus. Alternativt kan man også tage et af deres arrangementer og tilpasse til bibliotekets ydelser.

En anden fordel ved at samarbejde er, at man deler arbejdsbyrden og succesen. Det kan være svært som bibliotek at stå alene med opgaven, men ved at samarbejde bliver det umuligt muligt.

SÅDAN KAN I KOMME I GANG:

FIND SAMARBEJDSPARTNERE

Hvis du vil samarbejde om den grønne omstilling, kan du tage kontakt til lokale aktører, der arbejder med det. Det kan f.eks. være Grønne Nabofællesskaber, Danmarks Naturfredningsforening, eller lignende. Husk at ikke alle potentielle samarbejdspartnere er vant til samarbejde. Vær tålmodig og fokuser på fælles fodslag.

KONTAKT PERSONLIGT

Hvis du vil samarbejde, anbefales personlig kontakt. Frederikssund Bibliotekerne bruger sloganet "GoRiMa" - dvs. Go-Ring-Mail. Her prioriteres rækkefølgen for, hvordan potentielle samarbejdspartnere kontaktes. Prioriter altid et fysisk møde eller at ringe til personen, da en mail let kan ignoreres eller blive glemt.

UDNYT EKSISTERENDE KANALER

Hvis du vil samarbejde med andre kommunalt ansatte ved arrangementer, har du adgang til dem gennem kommunens systemer. Det giver dig en indgang til et system, som er uoverskueligt og tungt for foreninger og institutioner. Husk de fleste forvaltninger skal formidle til borgere. Biblioteket kan her som kulturinstitution være med til at formidle arbejdet som led i et fælles arrangement.

3 TING Frederikssund Bibliotekerne har lært i projektet:

- Biblioteket kan let arbejde med den grønne omstilling. I kan vinkle kendte arrangementer I kender med et grønt fokus.
- Når samarbejde er harmonisk og relevant, opstår der en selvfølgelighed. Mange af projektets samarbejder er fortsat efter projektets afslutning.
- Arbejde i en politisk styret organisation tager tid. Vi anbefaler, at man modner projekter tidligt og søger dispensation, hvis man f.eks. vil plante en 2030-skov.

Borgmesteren i Frederikssund planter det første træ

Organiseret vildskab i Skibby Kino. Foto: Søren Skov

Unge fra Frederikssund Gymnasium planter træer med hjælp fra frivillig i Grønne Nabofællesskaber. Foto: Grønne Nabofællesskaber.

INVOLVER FLERE I LOKAL GRØN OMSTILLING – ET SKRIDT AD GANGEN

I GRO-sporet var det missionen at lave otte grønne fællesspisninger og plante skov i samarbejde med projektets parter og aktører i løbet af 2023. Visionen var at bane vejen for en tradition for grønne aktiviteter i fællesskab. Skoven blev plantet sammen med 500-600 elever på Campus. De otte grønne fællesspisninger havde forskelligartede temaer. Nogle var arrangementer med over 100 deltagere og andre med 10-15 deltagere.

I GRO-sporet samarbejdede Grønne Nabofællesskaber med lokale institutioner. Udover at spise grønne måltider sammen, dannede fællesspisningerne ramme for dialog, inspiration og handling i forhold til, hvad man som borger selv kan gøre for at skubbe på den grønne omstilling.

Et eksempel på en sjov og ny type fællesspisning var et arrangement, som blev afholdt i samarbejde med Willumsens Museum. Her startede arrangementet med at se Camilla Berners biodiversitetsudstilling 'Det jeg aldrig før har set'. Udstillingen tog udgangspunkt i Willumsens herbarium - en samling af tørrede planter, som på kunstnerisk vis var sat op på store ark. Camilla Berner fortalte om udstillingen og ledte en workshop, hvor alle deltagere indsamlede planter i museumsparken. Herefter var der fællesspisning med velsmagende vegetarlasagne, salat og hjemmebakket brød fra Chefs Cottage and Garden Cafe.

Til arrangementet var i alt 43 deltagere i alle aldre, hvoraf nogle var familier på tværs af generationer. Alle var aktive med at samle planter – Målet var at samle så mange forskellige planter i parken, som muligt. Til middagen faldt folk i snak uden nødvendigvis at kende hinanden på forhånd. Nogle kendte Willumsens Museum forvejen, andre havde ikke været der før, men alle var interesserede i biodiversitet og grønne handlinger. Samarbejdet med museet var oplagt, fordi de gerne vil nå ud til

flere lokale borgere – ligesom Grønne Nabofællesskaber. Dermed skabes et interessefællesskab for de to samarbejdspartnere, som kunne nyde gavn af hinandens styrker.

Din positive rolle i et partnerskab

Hvis du er del af en frivillig organisation, der arbejder for grøn omstilling lokalt, som fx Grønne Nabofællesskaber, er det en god ide at tage fat i dit lokale bibliotek, da mange biblioteker og kommunale aktører er forpligtede til at arbejde med verdensmålene. Kontakt en medarbejder, der i forvejen arbejder med verdensmålene.

Søg også andre samarbejdspartnere lokalt, fx gymnasier, skoler, kulturinstitutioner, kirker og andre frivillige organisationer. Skab et netværk af folk. Opdyrk dem som vil være med og lad dem som ikke vil, hvile. Måske kommer de igen, når de ser, hvor godt det går med at skabe grøn omstilling andre steder.

Det, der står tydeligt er, at relationsarbejdet er lige så vigtigt som målet om grønne handlinger. Samarbejde, udvikling og evaluering er nøglebegreber, når man vil skabe grøn omstilling. Det er meget sjovere, når man gør det sammen. Fællesspisninger giver grobund for samtale om, hvad man selv kan gøre. Det at udføre handlingen at spise grønt sammen, skaber en ny bevidsthed, og giver muligheder og rum for eftertanke til at ændre sin hverdagspraksis, selv helt ned i små handlinger, når man fx laver mad, affaldssorterer, sparer på vandet, vælger genbrug, tager cyklen i stedet for bilen eller fravælger kødet i køledisken. Samtidig kan vi ændre endnu mere, når vi sammen planter en 2030-skov og ser, at træerne vokser og suger CO₂.

SÅDAN KAN I KOMME I GANG:

FIND EN VEN

Find fx en medarbejder på biblioteket, der er interesseret i grøn omstilling og start dialogen. Husk at medarbejderen ofte skal have godkendelse af samarbejdet fra sin leder - så hav tålmodighed. Du kan også finde andre 'grønne venner' i lokale organisationer og institutioner.

AFKLAR VÆRDIFÆLLESSKAB

Arbejd med visionen og afklaring af målet, fælles værdier og evaluering fra start.

SKAB GODE RAMMER

Fordel roller i projektet, lav forankring via en projektleder og opret en styregruppe, som har tråde ind i det politiske system. Lav en følgegruppe, som kan blive inspireret af projektet i andre kommuner. Sæt tid af til at søge fonde.

3 TING Grønne Nabofællesskaber har lært i projektet:

- Den grønne omstilling drives via samarbejder – i bredere fællesskaber og partnerskaber kan vi mere end hver for sig. Evaluer og juster forventningerne undervejs.
- Fællesskabskraft skaber begejstring og spreder ringe i vandet, fx er nogle af deltagere fra fællesspisningerne gået i gang med at etablere deres eget grønne nabofællesskab.
- Når frivillig og institutionel praksis forenes skaber vi afsæt til udvikling og yderligere samarbejde, fx arbejdes der videre på at lave en grøn oase og uderum for grøn læring på Campus.

Grønne Nabofællesskaber

er en forening, der har til formål at skabe lokalt netværk for omstillingsinteresserede folk og familier. Foreningen ønsker at hjælpe folk til at finde grønne ligesindede der hvor du bor og få endnu flere bæredygtige aktiviteter ud i lokalsamfundet.

Fællesspisning Willumsens Museum, Foto: Falkenstjerne Fælles.

Oversigt over indsamlede planter i museets park med Camilla Berner. Foto: Falkenstjerne Fælles.

KONKLUSION

Lær-Forstå-Gro har været et meget givende projekt for såvel de deltagende institutioner og foreninger, som den mangfoldige målgruppe. Et væld af aktiviteter er henholdsvis startet op, i proces og afsluttet, og helt nye drømmeprojekter venter forude på at blive realiseret.

Kimen er altså blevet lagt for et fremadrettet samarbejde mellem de deltagende parter. Vi har fået et bredere blik for vores respektive styrker og svagheder, og er sammen blevet klogere på den forunderlige proces, at summen er mere end enkelt-delene – sammen står vi stærkere om at løfte den grønne omstilling.

Vi håber, at vi med denne rapport har inspireret til nye tvær-institutionelle samarbejder om grøn omstilling. Hvis du er nysgerrig for at vide mere, er du velkommen til at kontakte os:

Lær-sporet:

Stine Mikkemann
mail: fgsmi@frsgym.dk
tlf: 20733081

Forstå-sporet:

Dennis Odgaard
mail: dodga@frederikssund.dk
tlf: 21632962

Gro-sporet:

Bent Mariager
mail: bent@gnf.green
tlf: 29364168

Læs mere om projektet

